

Zkušenosti s hodnocením SHV na vysokých školách (a dopady financování výzkumu)

Michaela Hrubá

Filozofická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, děkanka

2017-2021 – garantka národního hodnocení panel 6 Humanitní vědy a umění; ford 6.1. Historie a archeologie

Jan Stejskal

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, děkan

Předseda Asociace děkanů filozofických fakult ČR

Specifická pozice výzkumu a jeho výsledků v humanitních a společenských vědách

→ **výsledky určené pro úzce propojenou a globalizovanou vědeckou komunitu**, která hodnotí kvalitu výzkumu na základě svých standardizovaných procesů a metod (v omezené míře fungující bibliometrie, ve větší míře s ohledem na typ výsledků anonymní recenzní řízení)

→ patří sem i významné výsledky výzkumu určené pro lokální odborné komunity (paměťové instituce, praktikující odborníky atd.)

→ **výsledky určené pro lokalizovanou společnost**, která od vědců v těchto oborech očekává pojmenování problémů, hledání jejich příčin (historické poučení), predikaci jejich důsledků a nabídku řešení a perspektiv; tyto výsledky musí být srozumitelné, formulované bez akademického aparátu, cílené na konkrétní lokální komunity se znalostí místního kontextu

Hodnocení podle M17+

Modul 1 – excellence

Modul 2 – výkonnost

národní úroveň

úroveň resortu

Modul 3 – společenská relevance

– podstatné výsledky společenských a humanitních věd na národní úrovni nehodnoceny

Modul 4 – viabilita

Modul 5 – strategie a koncepce

Vysoké školy (MŠMT) – mezinárodní evaluační panely (MEP 2020 → 2025)

Moduly – národní úroveň

MODUL 1 Vybrané výsledky – excellence

Problémy s hodnocením výsledků v rámci **přínosu k poznání** cílených na domácí výzkum, lokální oborové komunity, témata související s národním prostředím, viz škála hodnocení:

1. *Výsledek, který je z hlediska originality, významu a obtížnosti získání na špičkové světové úrovni (world-leading).*
2. *Výsledek, který je z hlediska originality, významu a obtížnosti získání na vynikající mezinárodní úrovni, ale nedosahuje nejvyšší úrovně excellence (excellent).*
3. *Výsledek, který je z hlediska originality, významu a obtížnosti získání mezinárodně uznávaný.*
4. *Výsledek, který je z hlediska originality, významu a obtížnosti získání národně uznatelný.*
5. *Výsledek, který nesplňuje standard národně uznatelné výzkumné práce.*

Problémy spojené s marginalizací specifických výsledků N (např. Nmap, Nmet, Npam) v rámci **společenské relevance**

MODUL 2 Výkonnost = bibliometrie

Pro humanitní a částečně společenskovední obory nevhodné, informace pro zpětnou vazbu o stavu výzkumu v podstatě velmi málo relevantní

PROBLÉM implementace Metodiky 17+ na MŠMT (promítnutí do financování)

V oborech, kde výstupem jsou zejména knihy a časopisecké výstupy nepodchycené v mezinárodních databázích, nebyl a ani nemůže být vytvořen systém smysluplného hodnocení „nebibliometrických“ výsledků v M2
→ data k humanitním a společensko-vědním oborům nejsou

2020 – motivační část DKRVO vysokých škol (Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace) rozdělena v poměru 85% dle M2 : 15% dle M1

negativní dopad na financování výzkumu v humanitních a společensko-vědních oborech (na nastavení systému hodnocení vědy)

stagnace či pokles podílu humanitních a společenskovědních fakult na DKRVO se negativně propsala i do Ukazatele K rozpočtu v následujících letech (30 % na výpočtu prostředků hraje podíl na DKRVO)

Úsilí Asociace děkanů filozofických fakult ČR

Po dohodě KHV s AD FF ČR → pracovní skupina + koordinace postupu

6. 1. 2022 – první setkání **pracovní skupiny AD FF ČR** (koordinace prof. Hrubá)

27. 1. 2022 – zhodnocení distribuce motivační složky DKRVO na jednotlivých vysokých školách, setkání s předsedou panelu 6 prof. Vorlem a garantem bibliometrie doc. Jiráněm

12. 2. 2022 – jednání s ministryní pro vědu výzkum a inovace H. Langšádlovou (prof. Hrubá)

14. 2. 2022 – informace předány ministrovi P. Gazdíkovi (prof. Hrubá, doc. Pešek)

28. 2. 2022 – setkání se zástupci třetí vědní oblasti AV ČR, seznámení s hodnocením vědy v rámci AV ČR – prezentace prof. Homola

16. 3. 2022 – projednání postupu s prof. Jurajdou a prof. Polívkou – garant národního hodnocení (prof. Hrubá, prof. Vorel)

18. 3. 2022 – informace předány náměstkyni ministra prof. Wildové (prof. Hrubá, doc. Pešek)

9. 5. 2022 – KHV schválila analýzu časopisecké publikační činnosti v humanitních oborech (17. 5. analýza odeslaná členům pracovní skupiny)

25. 5. 2022 – projednání situace s prof. Wildovou a ministrem Gazdíkem na zasedání AD FF v Ústí nad Labem

9. 6. 2022 jednání s komisí pro vědu při RVŠ (hodnocení výsledků humanitních věd, koordinace s doc. Radovou, předsedkyní komise

16. 6. 2022 – setkání pracovní skupiny a formulace oborových zvyklostí pro publikování výstupů typu J ve formu 6 (sdílení poznatků s AV ČR)

1. 9. 2022 – seznámen s problémem hodnocení nový ministr prof. Baláš, jednání s prof. Wildovou, prof. Peškem a prof. Hrubou v Ústí nad Labem

IX /XI 2022 – práce na doporučení pro hodnocení humanitních výsledků v M2, konzultace, identifikace specifik oborů v rámci fordů vědní oblasti Humanities and the Arts

3. 11. 2022 – konzultace konceptů návrhu s prof. Polívkou (prof. Hrubá)

24. – 25. 11. 2022 – projednání návrhu na zasedání AD FF v Ostravě v kontextu zkušeností s hodnocením výsledků podle Metodiky 17+, viz usnesení z jednání

7. 12. 2022 – konzultace návrhu s pracovníky odboru hodnocení vědy ÚV (prof. Hrubá, dr. Nekorjak, dr. Mayer, mgr. Avakian)

1. 3. 2023 – předání **Doporučení AD FF ČR pro hodnocení výsledků humanitních oborů M2** – „výkon“ (Jost, Jimp, Jscop)

Pracovní skupina AD FF ČR (2022)

Východiska:

- *San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) - 2013*
- *Leiden Manifesto – 2015*
- *Metodika 2017+ (reflexe Metodiky 2013+)*
- *Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication -2019*
- ***The Agreement on Reforming Research Assessment (ARRA) – 2022***
- *Výsledky hodnocení H17-H21*

MODUL 1

1. Peer-review hodnocení je pro humanitní obory základním způsobem hodnocení, jehož předpokladem je **koncensus oborových komunit**, jasně daná pravidla hodnocení a dobře proškolení hodnotitelé.
2. M1 je tedy zásadní pro hodnocení humanitních a z velké části i společenskovedních oborů, a proto by se mělo jednat o **primární platformu pro hodnocení těchto oborů** (zejm. VO 6 Arts and Humanities).
3. Pro hodnocení v rámci M1 jsou nejvýznamnější výstupy typu **B, C, popř. D, které jsou zásadní pro rozvoj poznání i společenskou relevanci většiny oborů** hodnocených ve VO 6, částečně ve VO 5
4. Na základě rostoucího významu tzv. bibliometrických výstupů (Jimp, Jsc) pro vybrané obory hodnocené ve VO 6, resp. lze podpořit hodnocení těchto výstupů v modulu M1, avšak za podmínky stanovení jasně daných pravidel výše podílu výstupů Jimp a Jsc na celkovém objemu výsledků dodávaných k hodnocení v tomto modulu. **Zásadní musí být kvalitativní zhodnocení výsledku, nikoli pouze jeho metrických parametrů.**
5. Precizovány by měly být parametry pro hodnocení výsledků se společenskou relevancí, zejména s ohledem **na specifické aplikované výsledky programu MK ČR Národní kulturní identita zaměřeného na aplikovaný výzkum**. Tyto výsledky mají velký společenský dopad do veřejného prostoru, zároveň disponují výrazným potenciálem zvyšovat participaci veřejnosti i místních komunit na potenciálu domácí kultury a kulturního dědictví ČR.
6. Ocenění zaslouží zásahy do pravidel hodnocení výsledků, které doplnily původní nastavení Manuálu pro hodnocení v roce 2021, doporučit lze jejich další **precizaci na základě zkušeností z uzavřeného pětiletého cyklu hodnocení a zároveň důkladné uplatňování ze strany hodnotitelů.**
7. Jednoznačně lze podpořit záměr promítnout do hodnocení v rámci M1 **oborové kapacity a sledovat tak produktivitu pracovišť v jednotlivých oborech.**

MODUL 2

1. Nastavení hodnocení M2 **nemělo v uplynulém pětiletém období z pohledu humanitních oborů vypovídací hodnotu a jako zpětná vazba k hodnocení výkonu výzkumných organizací není pro humanitní obory relevantní a není možné ho vnímat jako nástroj pro měření výkonu v těchto oborech, tak jak Metodika 2017+ předpokládá.**

2. Výsledky Jimp, Jsc, které jsou v rámci M2 sledovány, nejsou pro většinu humanitních/společenských vědních oborů výsledky zásadními. Ač jsou začleněny ve WoS, většina časopisů, v nichž jsou publikovány, nemá IF a nenaplnuje aktuální kvartily podle AIS, ale „pouze“ AHCI, SSCI nebo ESCI. **Metrický způsob hodnocení poměřovaný s jinými VO je proto velmi problematický, ač jde i v těchto oborech o určitou zpětnou vazbu související s viditelností výsledků ve světovém, popř. evropském výzkumném prostoru.**

3. Pro hodnocení výsledků na národní úrovni v rámci hodnotících panelů, popř. úrovni resortů lze na základě konsenzu oborových komunit v pracovní skupině AD FF předložit doporučení, která umožní při hodnocení výsledků J, včetně metrických výsledků Jsc a Jimp, ustoupit od čistě mechanických a bibliometrických parametrů a posoudit jejich **proporce a význam s ohledem na oborové zvyklosti. Na úrovni resortu či instituce** by pak i tyto typy výsledků (výběrově) měly být posouzeny z hlediska kvality a přínosu, nikoli pouze na základě metrických paramentů.

Možnosti SHUV ve VaV

1. velké mezioborové rozdíly v DKRVO na stejně kvalitní vědce
2. velké rozdíly v dostupnosti účelové podpory: např. institucionální a účelová podpora humanitních věd 0,8 – 7,7 % celku (dle zdrojů financování)
3. neobvykle vysoký podíl přírodovědných oborů (více než 70 % k tomu navíc lékařské a zemědělské vědy) na VaVal podpoře v EU srovnání
4. velké zděděné rozdíly v podpoře na studenta (KENy)
5. obtížné „dohnat“ chybějící VaVal příjmy výukou nn

Základní doporučení pro hodnocení humanitních a společenských vědních oborů:

- Hodnotit oborově
- Respektovat oborová specifika
- Akcentovat hodnocení oborovou komunitou
- Reflektovat oborové kapacity
- V případě společenských vědních a humanitních oborů zohlednit specifickou roli společenské relevance a jejího významu pro společnost a stát → respektovat roli směrem k lokální společnosti na různých úrovních – EU, ČR, regiony, samosprávné celky atd., tedy akcentovat a zohlednit výsledky s cílovou skupinou mimo vysoce specializovanou vědeckou komunitu (národní jazyk, specifické druhy výsledků)

„Benchmark Case Study“ – FF UP v Olomouci

Ford	% výkonu vůči "národnímu" průměru (UK, MU, UP)	podíl na celku FF UP
5.1 Psychology and cognitive sciences	47%	4,88%
5.2 Economics and Business	44%	4,55%
5.3 Education	27%	2,74%
5.4 Sociology	74%	7,67%
5.5 Law	10%	1,01%
5.6 Political science	84%	8,64%
5.7 Social and economic geography	18%	1,90%
5.8 Media and communications	103%	10,66%
5.9 Other social sciences	29%	2,97%
6.1 History and Archaeology	120%	12,38%
6.2 Languages and Literature	103%	10,62%
6.3 Philosophy, Ethics and Religion	110%	11,31%
6.4 Arts (arts, history of arts, performing arts, music)	106%	10,99%
6.5 Other Humanities and the Arts	94%	9,70%